

INHOUD

Ontwikkeling ondernemerschap	2
Een profielschets	3
De beroepen van zelfstandigen	4
Zelfstandigen naar bedrijfstak	4
Zelfstandig ondernemen als bijbaan	6
Continuïteit van ondernemerschap	7
Loopbanen van zelfstandigencohorten	8
Inkomens van zelfstandigen	9
Inkomensemancipatie	11
Toegang tot externe financiering	12
Bereik van overheidsinstrumenten	13
Technische toelichting	15

Auteur Tommy Span, Lian Kösters, Jeroen Nieuweboer & Lotte Schoot

Afdeling DBD en SAL

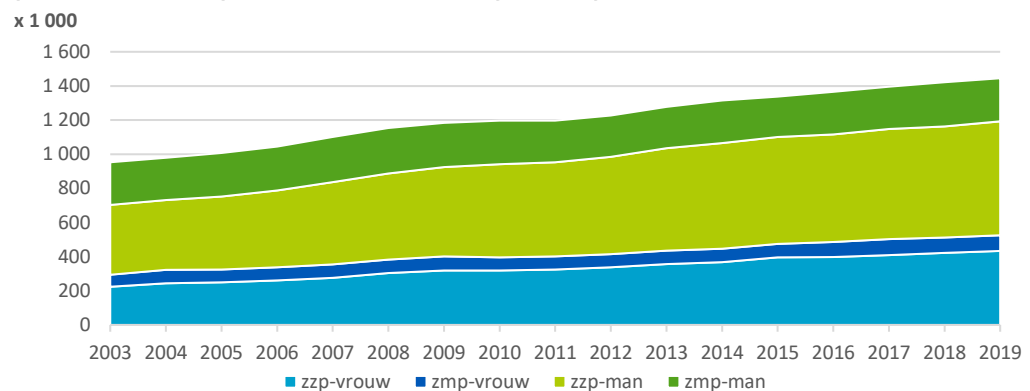
Datum 3 augustus 2020

www.cbs.nl | Volg ons op Twitter, Facebook en Instagram @statistiekcb

Ontwikkeling ondernemerschap

In 2019 telde Nederland bijna 1,5 miljoen personen tussen de 15 en 75 jaar die als zelfstandige actief waren in hun hoofd baan. Dit zijn hoofdzakelijk zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers), 1,1 miljoen. Deze groep zzp'ers is fors toegenomen sinds 2003: met 94 procent bij vrouwen en met 63 procent bij mannen. Daarnaast zijn er in 2019 nog eens 344 duizend zelfstandigen met personeel (zmp'ers) en 33 duizend meewerkende gezinsleden. Vrouwen vormen een minderheid onder de zelfstandigen, namelijk 37 procent. In die man-vrouw verdeling bestaan nauwelijks regionale verschillen. Door de tijd is die verdeling wel iets veranderd: in 2003 was 33 procent van de 1 miljoen zelfstandigen in Nederland vrouw. Mogelijke invloeden van de coronacrisis zijn nog niet zichtbaar in de ontwikkelingen die in deze notitie worden besproken.

Figuur 1. Ontwikkeling van het aantal zelfstandigen naar geslacht, 2003-2019.

Bron: CBS StatLine: [Arbeidsdeelname; kerncijfers](#), op basis van de Enquête Beroepsbevolking (EBB).

NB. Deze figuur is exclusief meewerkende gezinsleden.

Over deze notitie

De voorbereidingsgroep Emancipatie van de Tweede Kamer (commissie OCW) heeft het CBS gevraagd een genderscan ondernemerschap uit te voeren. Daarbij is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande en vrij beschikbare informatie die het CBS publiceert. Deze notitie geeft daar een samenvatting van, beschrijft de opvallendste resultaten en verwijst zoveel mogelijk naar de gebruikte bronnen zodat de lezer zelf ook met de data aan de slag kan. In enkele gevallen zijn de achterliggende microdata gecombineerd om voor deze genderscan tot nieuwe inzichten te komen. In die gevallen staat onder de bewuste tabel of figuur dat maatwerk heeft plaatsgevonden.

In deze notitie worden de termen “zelfstandige” en “ondernemer” soms door elkaar gebruikt en wordt de sociaaleconomische benadering van zelfstandigen gehanteerd. Dat betekent dat iedereen een zelfstandige is die arbeid verricht voor eigen rekening of risico:

- in een eigen bedrijf of praktijk (zelfstandig ondernemer), of;
- als directeur-groootaandeelhouder (dga), of;
- in het bedrijf of de praktijk van een gezinslid (meewerkend gezinslid), of;
- als overige zelfstandige (bijvoorbeeld in een zelfstandig uitgeoefend beroep).

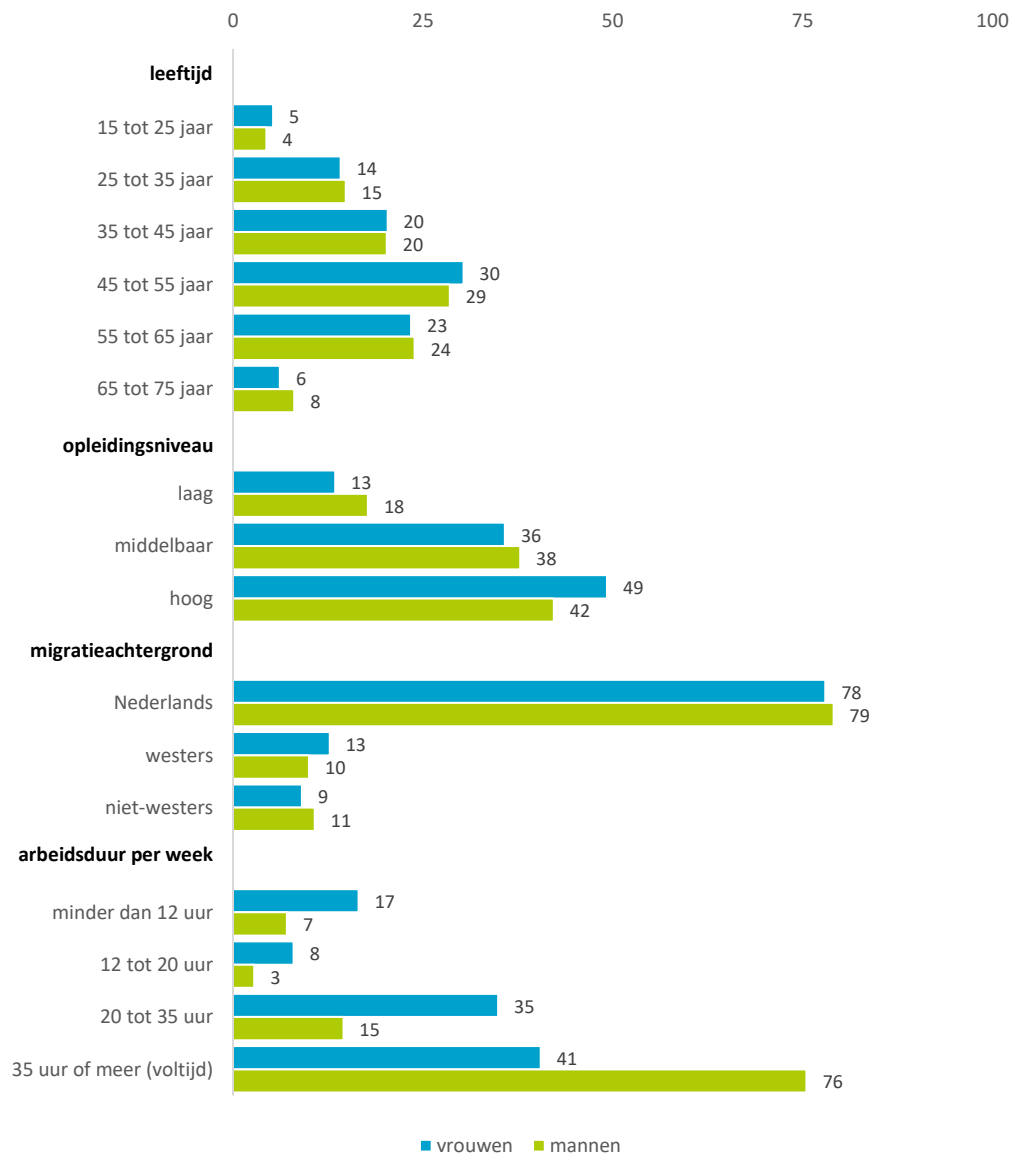
In de technische toelichting is meer achtergrondinformatie opgenomen over de gebruikte definities en bronnen.

Een profielschets

Vrouwen die werkzaam zijn als zelfstandige zijn gemiddeld 47 jaar en zijn relatief hoog opgeleid: ongeveer de helft heeft een opleiding op hbo- of wo-niveau afgerond. Acht op de tien vrouwelijke zelfstandigen heeft een Nederlandse achtergrond, de rest heeft een migratieachtergrond. Die is iets vaker westers dan niet-westers. Van de vrouwelijke zelfstandigen werkt 41 procent voltijd. De gemiddelde arbeidsduur van alle vrouwelijke zelfstandigen is 30 uur per week.

Het profiel van mannelijke zelfstandigen is qua leeftijd en migratieachtergrond zeer vergelijkbaar. De grootste verschillen zijn zichtbaar bij het opleidingsniveau en de hoeveelheid gewerkte uren. Vrouwelijke zelfstandigen zijn vaker hoog opgeleid, mannelijke zelfstandigen werken bijna twee keer zo vaak voltijd. Zij werken gemiddeld 42 uur per week.

Figuur 2. Kenmerken van zelfstandigen naar geslacht, 2019.

Bron: CBS StatLine; [Arbeidsdeelname; kerncijfers](#); [Arbeidsdeelname; migratieachtergrond](#); [Werkzame beroepsbevolking; arbeidsduur](#) op basis van de EBB.

De beroepen van zelfstandigen

Het beroep dat het vaakst voorkomt binnen de groep vrouwelijke zelfstandigen is dat van kapster of schoonheidsspecialiste: 7 procent van alle vrouwelijke zelfstandigen is werkzaam in deze beroepsgroep. Bij mannelijke zelfstandigen komt software- en applicatieontwikkelaar het vaakst voor: namelijk in 4 procent van de gevallen.

Binnen sommige beroepen die als zelfstandige worden uitgevoerd zijn vrouwen veel vaker actief dan mannen en andersom. Een top tien per geslacht laat dit zien. Kappers en schoonheidsspecialisten zijn ook meteen de beroepen waar duidelijk veel meer vrouwelijke dan mannelijke zelfstandigen werken. Vrouwelijke zelfstandigen komen vooral vaker voor in verzorgende, onderwijs- en administratieve beroepen. Mannelijke zelfstandigen zijn sterker vertegenwoordigd in bouw-, IT- en managementberoepen. Zelfstandige bouwarbeiders in de afbouw en ruwbouw, maar ook timmerlieden en schilders zijn vrijwel allemaal mannen.

Tabel 1. Top 10 beroepsgroepen als zelfstandige op basis van geslachtsverdeling, 2019.

vrouwelijke zelfstandigen	mannelijke zelfstandigen	
<i>percentage geslacht binnen beroepsgroep</i>		
kappers en schoonheidsspecialisten	93	bouwarbeiders afbouw 100
leidsters kinderopvang en onderwijsassistenten	89	bouwarbeiders ruwbouw 97
verzorgenden	87	timmerlieden 97
boekhoudkundig medewerkers	75	schilders en metaalspuiters 94
fysiotherapeuten	74	chauffeurs auto's, taxi's en bestelauto's 93
psychologen en sociologen	74	software- en applicatieontwikkelaars 93
sociaal werkers, groeps- en woonbegeleiders	74	hoveniers, tuinders en kwekers 89
administratief medewerkers	70	algemeen directeurs 85
schoonmakers	63	accountants 82
onderwijskundigen en overige docenten	63	land- en bosbouwers 82

Bron: CBS StatLine: [Werkzame beroepsbevolking; beroep](#), op basis van de EBB.

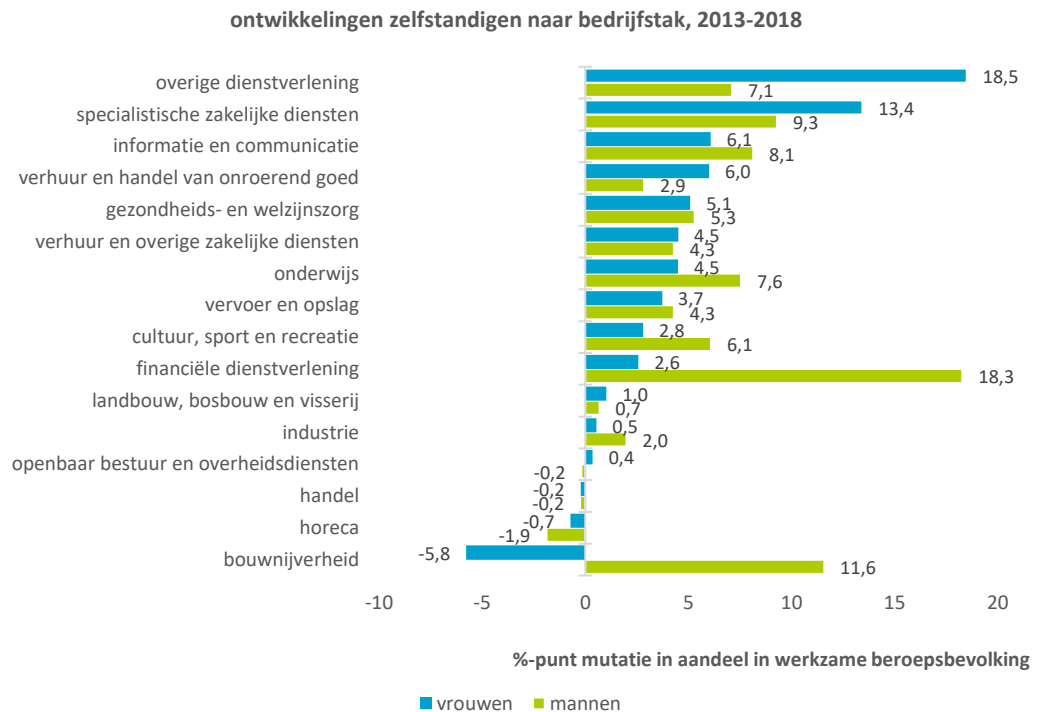
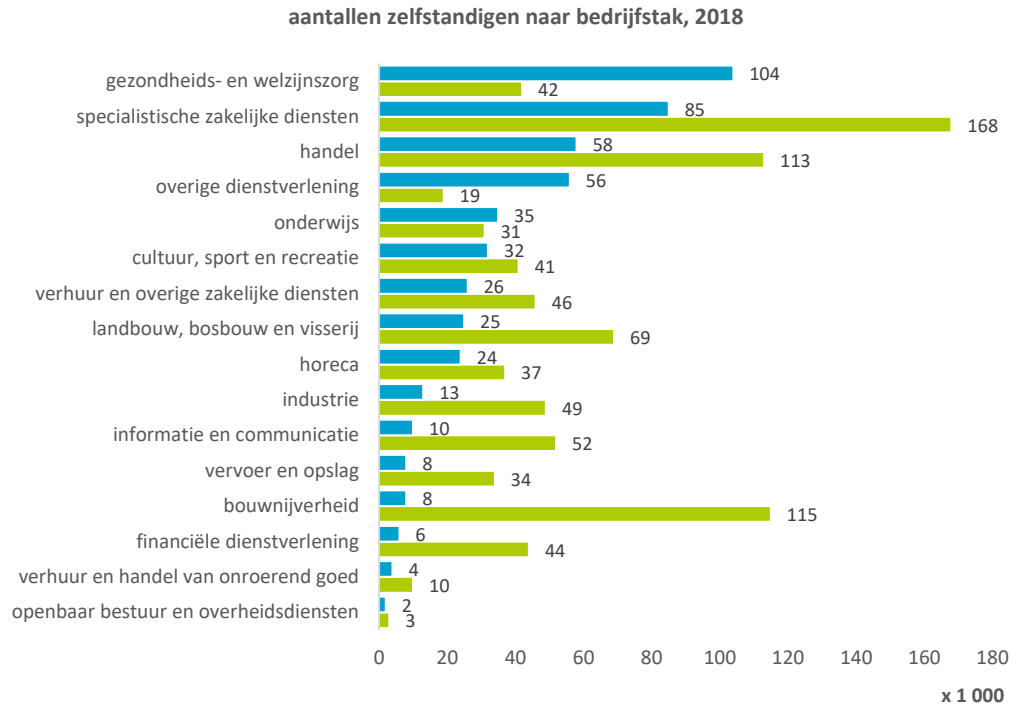
Zelfstandigen naar bedrijfstak

De meeste vrouwelijke zelfstandigen zijn werkzaam in de gezondheids- en welzijnszorg, gevolgd door de bedrijfstakken specialistische zakelijke diensten en de handel. De meeste mannelijke zelfstandigen zijn actief in de specialistische zakelijke diensten, de bouwnijverheid en de handel. Onder specialistische zakelijke diensten valt een uiteenlopend palet aan dienstverlening, variërend van activiteiten zoals advocatuur, accountancy, architecten, ingenieurs, onderzoek, spur- en ontwikkelingswerk, industrieel ontwerp tot veterinaire dienstverlening.

Het aandeel zelfstandigen onder alle vrouwen die werkzaam zijn in een specifieke bedrijfstak is het meest toegenomen in de overige dienstverlening waar bijvoorbeeld kapperszaken onder vallen. Bij de vrouwen in de specialistische zakelijke dienstverlening was de toename van vrouwelijke zelfstandigen 13 procentpunt. Onder vrouwen in de bouw nam het aandeel zelfstandigen het sterkst af, in aantallen gaat het hier echter maar om een heel kleine groep. Bij

mannen nam het aandeel zelfstandigen juist het sterkst toe in de financiële dienstverlening en in de bouw en het sterkst af in de horeca.

Figuur 3. Zelfstandigen naar bedrijfstak, eerste werkkring.

Bron: CBS StatLine: [Werkzame beroepsbevolking; bedrijf](#), op basis van de EBB.

NB. In 2013 is de EBB herontworpen wat tot een trendbreuk in dat jaar leidt en bijvoorbeeld van invloed is op de uitgesproken toename in de bedrijfstak financiële dienstverlening.

Zelfstandig ondernemen als bijbaan

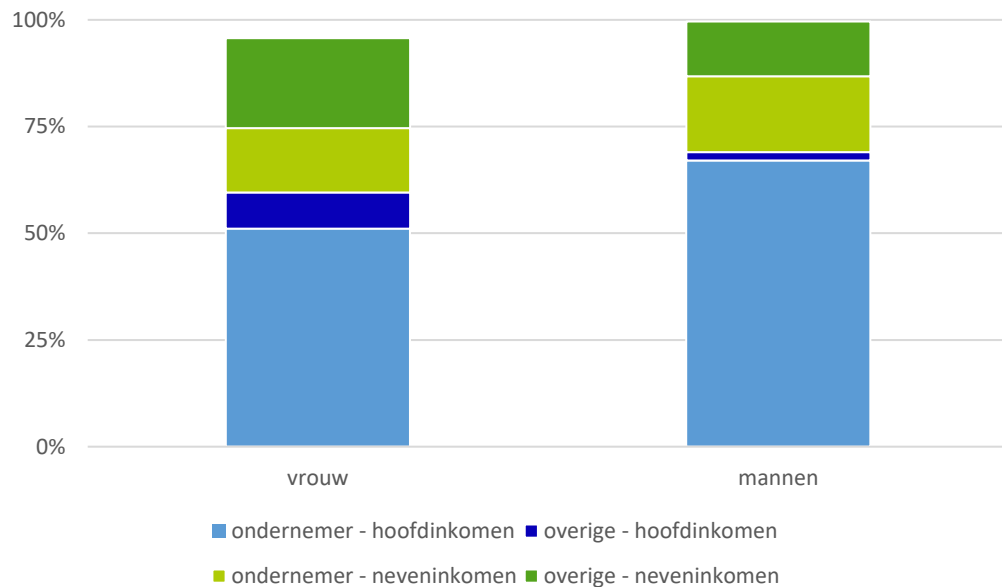
Naast werken als zelfstandige waarbij de zelfstandige baan de hoofdbaan is, zijn er ook steeds meer mensen die een bijbaan als zelfstandige hebben. Ze werken dan hoofdzakelijk als werknemer in loondienst en hebben daarnaast nog een baan als zelfstandige. In 2003 ging het nog maar om 96 duizend werknemers die er een zelfstandige baan naast hadden. Dit aantal is inmiddels verdubbeld en in 2019 hadden er 193 duizend werknemers een bijbaan als zelfstandige. De toename van het aantal personen dat er een zelfstandige baan bij heeft, is bij vrouwen groter dan bij mannen. Bij mannen ging het om een toename van 75 procent, bij vrouwen was dit 145 procent.

De grootste groep vrouwen met een bijbaan als zelfstandige, werkt in deze bijbaan in de zorg, zo'n 16 duizend vrouwen, gevolgd door de specialistische zakelijke diensten en het onderwijs. Bij de mannen met een bijbaan als zelfstandige werkt de grootste groep in de specialistische zakelijke dienstverlening, gevolgd door de bedrijfstak cultuur, sport en recreatie en de IT.

Neveninkomen uit zelfstandigenactiviteiten

Naast een tweede baan als zelfstandige, kunnen mensen ook een derde of vierde baan als zelfstandige hebben. Vrouwen hebben relatief vaker een neveninkomen als zelfstandige. Ook komt dat inkomen bij vrouwen relatief vaker uit overige arbeid. Dit betekent dat het vaker om kleinere banen als zelfstandige gaat die niet aan het urencriterium voldoen om in aanmerking te komen voor zelfstandigenaftrek.

Figuur 4. Zelfstandigen naar type en hoofd- en neveninkomen, 2018.

Bron: CBS StatLine: [Zelfstandigen; persoonskenmerken en bedrijfstak \(SBI 2008\)](#), op basis van de Integrale Inkomens- en vermogensstatistieken (IIV).

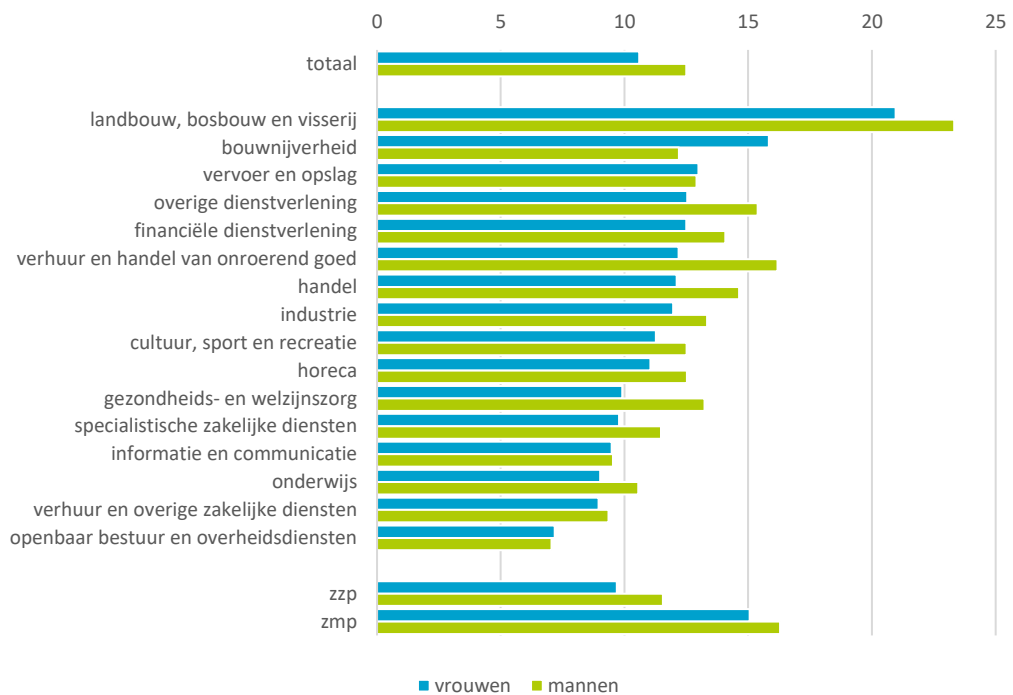
NB. Met ondernemers worden bedoeld zelfstandige ondernemers en dga's. Met overige wordt de groep overige zelfstandigen bedoeld. Deze figuur is op basis van een andere bron samengesteld. Zie de technische toelichting voor een uitleg van het verschil tussen hoofd- en nevenbaan in de EBB en hoofd- en neveninkomen in de IIV.

De figuren tellen niet op tot 100 procent, omdat meewerkende gezinsleden uit de figuur zijn weggelaten.

Continuïteit van ondernemerschap

De continuïteit van zelfstandigen en hun ondernemerschap wordt uitgedrukt in hun anciënniteit: de periode die iemand al werkzaam is in dezelfde werkkring. Gemiddeld zijn vrouwelijke zelfstandigen in 2019 al bijna 11 jaar werkzaam in die baan als zelfstandige. Dat gemiddelde is vrij constant. Binnen de groep vrouwelijke zelfstandigen bestaan er wel verschillen. Bijna 10 procent is recent gestart en is nog geen jaar werkzaam als zelfstandige. Ruim een kwart is al tussen 1 en 5 jaar actief, 20 procent tussen de 5 en 10 jaar en 41 procent al 10 jaar of langer. Bijna 18 procent is zelfs al 20 jaar of langer werkzaam in die zelfstandige baan.

Figuur 5. Gemiddelde anciënniteit van zelfstandigen in jaren naar bedrijfstak en type, 2019.

Bron: CBS StatLine: [Werkzame beroepsbevolking; anciënniteit](#), op basis van de EBB. De verbijzondering naar bedrijfstak is het resultaat van maatwerk op basis van microdata van de EBB.

Voor mannelijke zelfstandigen is deze anciënniteit iets hoger: zij zijn gemiddeld 12,5 jaar actief in hun baan als zelfstandige. Ook dit gemiddelde is vrij constant. Onder de mannelijke zelfstandigen is bijna de helft al 10 jaar of langer actief als zelfstandige.

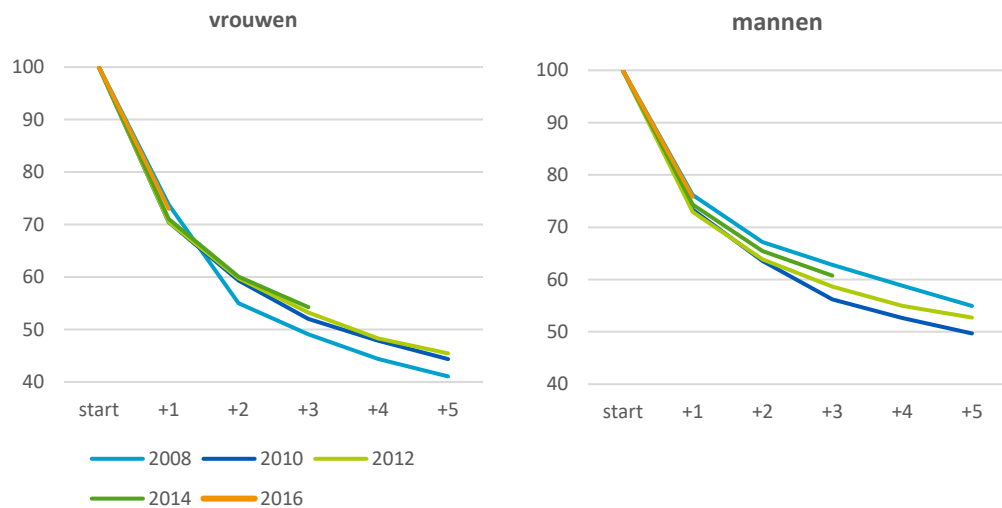
Verschillen in anciënniteit zijn met name zichtbaar naar bedrijfstak. Zelfstandigen in de landbouw werken het langst, die in het openbaar bestuur het kortst. Mannelijke zelfstandigen werken in bijna alle bedrijfstakken langer, of toch op zijn minst even lang, als vrouwen. Een opmerkelijke uitzondering is de bouwnijverheid, waar mannen gemiddeld ruim 12 jaar in dezelfde baan als zelfstandige blijven werken, terwijl dit bij vrouwen bijna 16 jaar is. Vrouwen blijven langer actief in dit deel van de economie waar juist veel meer mannen actief zijn, maar zijn er vaker werkzaam in de minder fysieke, administratieve of boekhoudkundige, beroepen.

Loopbanen van zelfstandigencohorten

De continuïteit van zelfstandigen kan ook bekeken worden vanuit het perspectief van een starter waarbij de loopbaan gevolgd wordt. Gemiddeld waren er tussen 2008 en 2017 jaarlijks 109 duizend vrouwen en 117 duizend mannen die startten als zelfstandige (zowel hoofd- als nevenbaan). De overgrote meerderheid (90 procent) betreft zzp'ers, zowel bij de vrouwen als de mannen.

Van de verschillende vrouwelijke starterscohorten is na één jaar ongeveer 70 procent nog altijd actief als zelfstandige. Voor de starters van 2008 lag dit nog wat hoger, op 74 procent, terwijl dit voor de starters van 2009 (niet in de volgende figuur opgenomen) nog maar op 66 procent lag als gevolg van de economische crisis destijds. Daarna nam dit weer toe en voor het meest recente startcohort van 2016 blijkt dat een jaar later in 2017 nog 73 procent actief is als zelfstandige. Met de tijd neemt het aandeel stoppers toe. Na twee jaar is nog bijna 60 procent actief. Voor de startcohorten die al zo lang gevolgd kunnen worden blijkt dat na vijf jaar nog zo'n 44 procent actief is als zelfstandige.

Figuur 6. Aandeel startende zelfstandigen dat zelfstandige blijft naar cohort, 2008-2016.

Bron: CBS StatLine: [Startende zelfstandige; loopbaan](#), op basis van gegevens van de Integrale Inkomens- en vermogensstatistieken IIV.

NB. De IIV is gebaseerd op gegevens van de Belastingdienst. Omdat zelfstandigen met vertraging van soms wel twee jaar aangifte mogen doen, is de actualiteit van deze gegevens beperkt.

Voor startende mannen liggen deze percentages hoger, maar is de ontwikkeling vergelijkbaar. Van de verschillende mannelijke startcohorten is na één jaar zo'n 75 procent nog altijd actief als zelfstandige, na twee jaar is dit nog 65 procent en na vijf jaar nog iets meer dan de helft.

Het aandeel vrouwen dat als zelfstandige blijft werken, ligt dus structureel lager dan bij mannen. Dat beeld beperkt zich niet tot bepaalde sectoren. Het verschil komt vooral doordat vrouwen kleinere zelfstandigenbanen hebben. Uit figuur 2 bleek nog dat vrouwelijke zelfstandigen minder uren werken en uit figuur 4 dat zij veel vaker tot de groep overige zelfstandigen behoren. Het gaat dan om zelfstandigenbanen die gemakkelijker beëindigd worden.

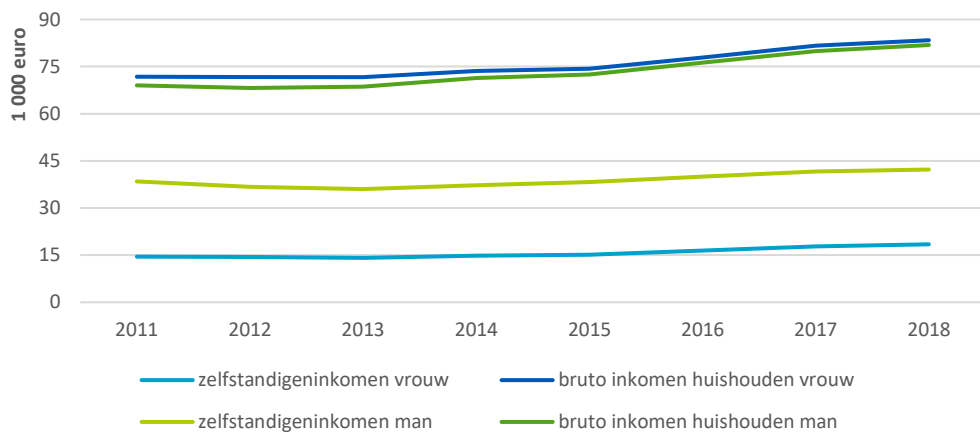
Loopbanen van zelfstandigen naar bedrijfstak

In de bedrijfstakken die de afgelopen jaren het sterkst gegroeid zijn (zie figuur 3) zijn duidelijke verschillen zichtbaar. Waar over het algemeen mannen langer actief blijven als zelfstandigen, houden startende vrouwelijke zelfstandigen in de overige dienstverlening het langer vol dan mannen. Na vijf jaar is nog 65 procent van deze vrouwen actief als zelfstandige tegenover 58 procent van de mannen. In de bouwnijverheid waar over het algemeen mannelijke zelfstandigen werkzaam zijn, houden mannelijke starters het langer vol dan vrouwen, na vijf jaar is nog 70 procent van de mannen en 47 procent van de vrouwen actief.

Inkomens van zelfstandigen

Het doorsnee (mediaan) zelfstandigeninkomen van vrouwelijke zelfstandigen is in 2018 met bijna 18,5 duizend euro beduidend lager dan de ruim 42 duizend van mannelijke zelfstandigen. De cijfers hebben betrekking op zelfstandigen van wie het inkomen verdiend als zelfstandige het belangrijkste inkomen in het jaar is. De ontwikkeling loopt de laatste jaren parallel. Het bruto huishoudeninkomen van vrouwelijke en mannelijke zelfstandigen is over de jaren heen bijna gelijk. Het inkomen van de vrouwelijke zelfstandige is voor haar persoonlijk het belangrijkste inkomen, voor het huishouden waartoe zij behoort meestal niet.

Figuur 7. Inkomensontwikkeling (mediaan) van zelfstandigen, 2011-2018.

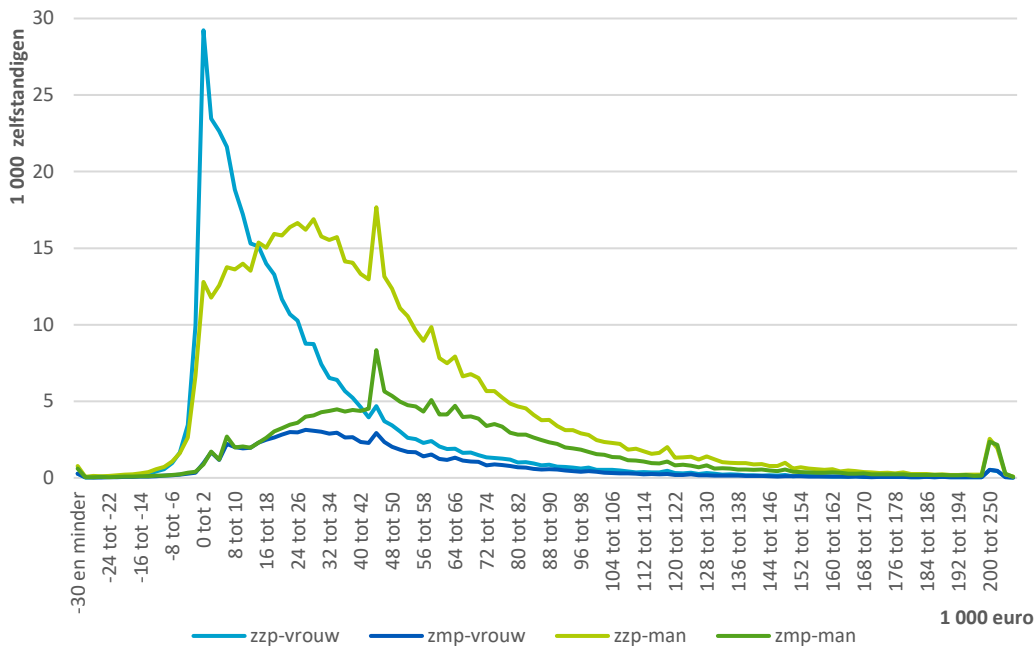

Bron: CBS StatLine: [Zelfstandigen; inkomen, vermogen, kenmerken](#), op basis van gegevens van de IIV.

Het grote verschil in inkomens tussen vrouwelijke en mannelijke zzp'ers hangt hoofdzakelijk met drie aspecten samen: de bedrijfstak waarin zij werken, het aantal uren dat zij werkzaam zijn en het type zelfstandige waar zij toe behoren. Vrouwen zijn vaker zogeheten overige zelfstandigen: zelfstandigen die in belastingopzicht inkomsten uit overig werk hebben. Zie ook figuur 4. Dat werk kan van alles zijn en de daaruit voortvloeiende inkomsten variëren flink. In sommige gevallen ontstijgen die activiteiten de hobbiysfeer maar net, of soms zelfs niet.

De inkomensverdeling van vrouwelijke zelfstandigen verschilt dus ook flink van de mannelijke, vooral bij de zzp'ers. Veel vrouwelijke zzp'ers hebben een relatief laag inkomen. De helft heeft een inkomen tot 16 duizend euro. De pieken in de verdeling bij 45 duizend euro zijn het gebruikelijke loon dat een dga zichzelf wettelijk moet uitkeren. Nog geen 4 procent van de vrouwelijke zelfstandigen heeft een inkomen hoger dan 100 duizend, bij de mannen is dit tien procent. Het aantal zelfstandigen met een inkomen boven de miljoen is met ongeveer 150 verwaarloosbaar klein.

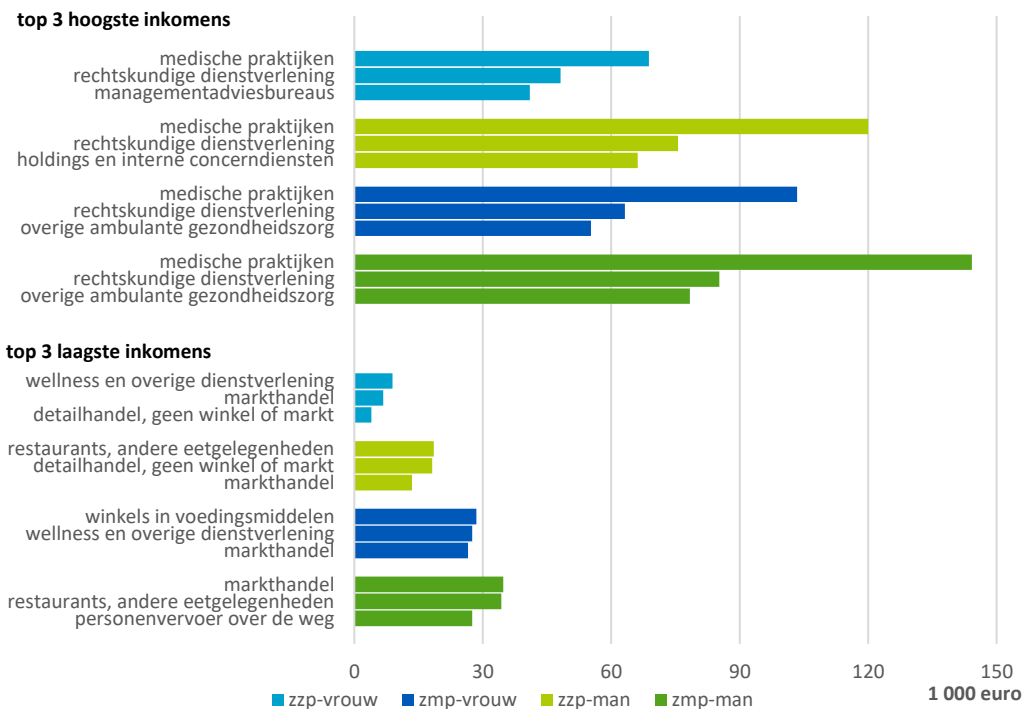
Figuur 8. Inkomensverdeling (mediaan) van zelfstandigen naar type, 2018.

Bron: CBS maatwerk op basis van microdata van de IIV.

Het verschil in inkomen tussen vrouwelijke en mannelijke zelfstandigen kan onder meer verklaard worden door de lagere arbeidsduur en de bedrijfstakken waarin de vrouwelijke zelfstandigen veelal werkzaam zijn. De bijbehorende type beroepen genereren minder inkomen.

Figuur 9. Top 3 sectoren met hoogste en laagste inkomens van zelfstandigen naar type, 2018.

Bron: CBS StatLine, [Zelfstandigen; inkomen, vermogen, bedrijfstak](#). De verbijzondering naar geslacht is het resultaat van maatwerk op basis van microdata van de IIV.

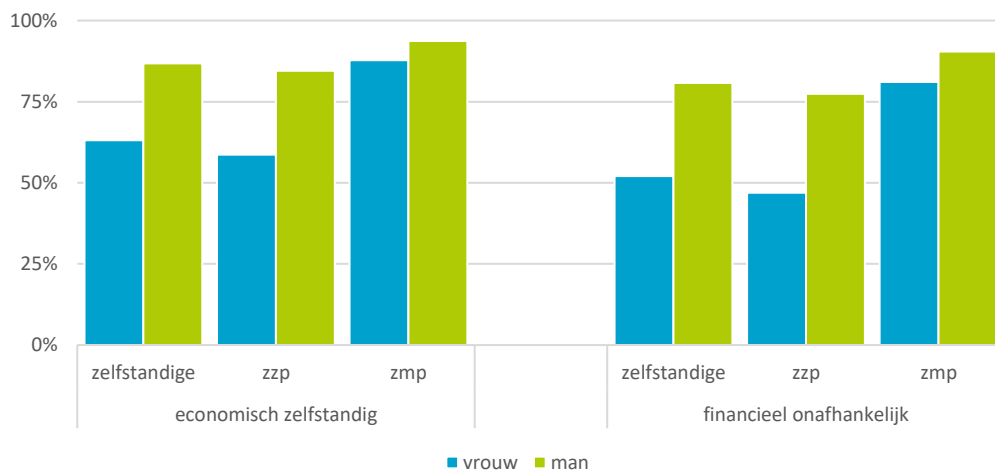
In medische praktijken (medisch specialisten, tandheelkundigen en huisartsen) en de rechtskundige dienstverlening ontvangen zelfstandigen het meeste inkomen. Dit geldt voor de vrouwelijke en mannelijke zelfstandigen ongeacht of zij zzp'ers of zmp'ers zijn. Bij zmp'ers wordt de top drie afgesloten met (praktijken van) paramedici.

De laagste inkomens zijn die van de vrouwelijke zzp'ers die een internetwinkel bemensen, gevolgd door markthandel en wellness en overige dienstverlening. Onder de laatste vallen kappers en schoonheidsverzorging waarin bijna 1 op de 10 vrouwelijke zzp'ers werkzaam is. Ook bij de vrouwelijke zmp-ers komen de kappers en markthandel om de hoek kijken. Deze worden aangevuld met bakkerijen en slagerijen. Waarschijnlijk is hier sprake van familiebedrijfjes waarin, naast wat personeel, beide partners als zelfstandigen werkzaam zijn. De minst verdienende mannelijke zmp-er heeft een taxibedrijf.

Inkomensemancipatie

Het aandeel vrouwelijke zelfstandigen dat financieel onafhankelijk of economisch zelfstandig is, ligt lager dan dat van hun mannelijke tegenpool. Iemand wordt als financieel onafhankelijk beschouwd wanneer het individuele netto jaarinkomen uit arbeid en eigen onderneming minimaal 100 procent van het wettelijke netto minimumloon bedraagt. In 2018 is 52,1 procent van de vrouwelijke zzp'ers financieel onafhankelijk tegenover 77,4 procent bij de mannelijke zzp'ers. Dat ligt in lijn met de eerder besproken verschillen in inkomens tussen mannelijke en vrouwelijke zelfstandigen. Bij de zmp'ers, die meer inkomen generen, liggen de percentages een stuk dichterbij elkaar met respectievelijk 81,0 en 90,5 procent.

Figuur 10. Aandeel economische zelfstandigheid en financiële onafhankelijkheid van zelfstandigen naar type, 2018.

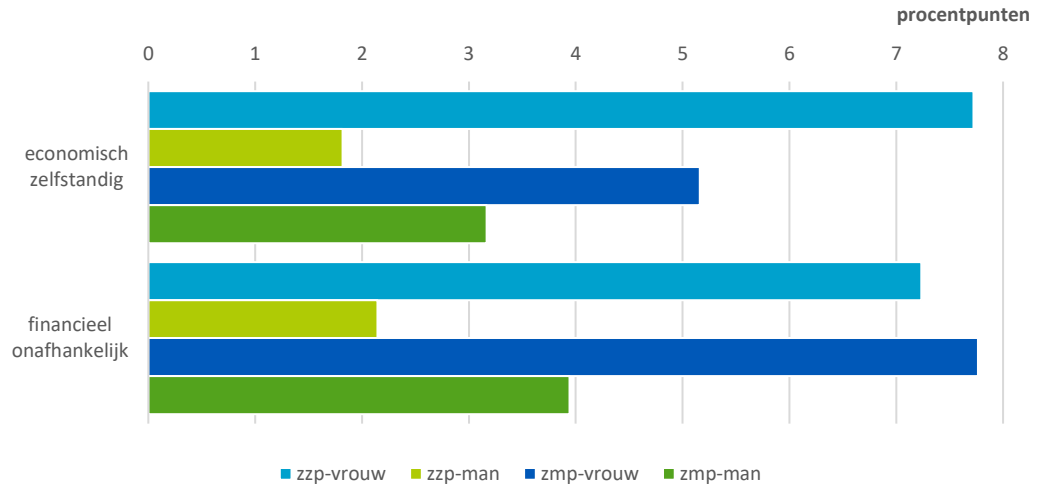

Bron: CBS StatLine: [Economische zelfstandigheid personen 15 jaar tot AOW-leeftijd; kenmerken](#), op basis van gegevens van de IIV.

Van de vrouwelijke zzp'ers is 58,7 procent economisch zelfstandig: hun inkomen bedraagt minimaal 70 procent van het wettelijke netto minimumloon, oftewel de netto bijstand van een alleenstaande. Bij mannelijke zzp'ers is dit aandeel met 84,5 procent duidelijk hoger. Ook hier ligt het aandeel bij de beter verdienende zmp'ers hoger onder mannen.

De vrouwelijke zelfstandigen zijn echter bezig met een inhaalslag. Over de periode van 2011 tot en met 2018 is de toename van economische zelfstandigheid en financiële onafhankelijkheid bij vrouwelijke zelfstandigen duidelijk hoger dan bij mannen.

Figuur 11. Ontwikkeling aandeel economische zelfstandigheid en financiële onafhankelijkheid van zelfstandigen naar type, 2011-2018.

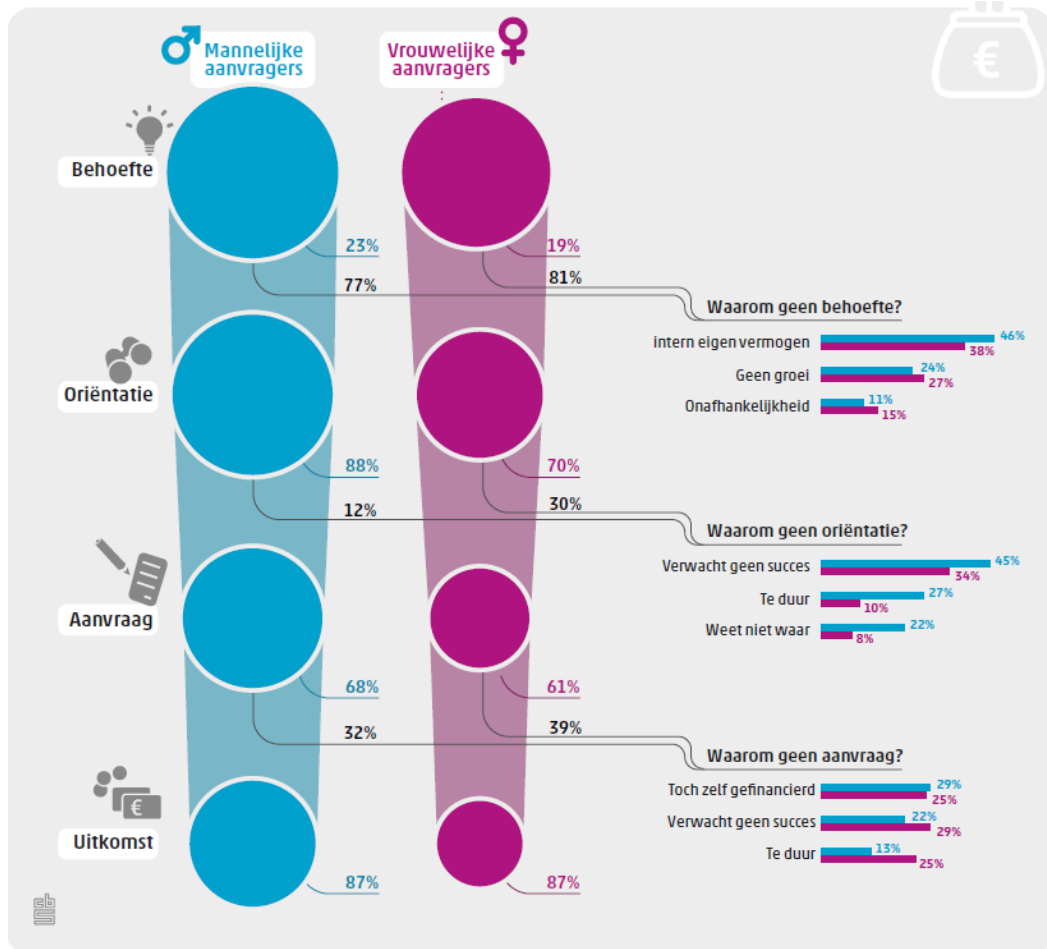
Bron: CBS StatLine: [Economische zelfstandigheid personen 15 jaar tot AOW-leeftijd; kenmerken](#), op basis van gegevens van de IIV.

Toegang tot externe financiering

Bedrijven van teams geleid door overwegend vrouwelijke ondernemers vallen in hun zoektocht naar externe financiering vaker af dan bedrijven met mannelijke ondernemers. Zij hebben minder vaak een behoefte aan externe financiering, verkennen de mogelijkheden minder vaak en doen minder vaak een aanvraag. Maar áls bedrijven van vrouwelijke ondernemers uiteindelijk een externe financieringsaanvraag doen dan heeft deze aanvraag wel dezelfde kans van slagen als een aanvraag van mannelijke ondernemers. Dat betekent dus dat vrouwelijke ondernemers met een externe financieringsbehoefte er uiteindelijk minder vaak in slagen om in die behoefte te voorzien dan mannelijke ondernemers: 37 versus 52 procent.

Vrouwelijke en mannelijke zelfstandigen verschillen in hun motivatie voor het niet zoeken van externe financiering. Vrouwen doen dat vaker niet omdat ze geen groei verwachten of hun onafhankelijkheid willen behouden. Mannen omdat ze liever intern financieren. Die verschillen zijn ook zichtbaar in de manier van oriënteren en in de gekozen financieringsvorm. Vrouwen zoeken liever online en richten zich vaker op bancair krediet en rekeningcourant. Mannen gaan veel vaker rechtstreeks naar de bank en kiezen ook vaker dan vrouwen voor leasing.

Figuur 12. De zoektocht naar financiering door het mkb, juli 2017-juli 2019.

Bron: CBS, [Financieringsmonitor 2019](#).

NB: In deze analyse is nadrukkelijk gecorrigeerd voor bedrijfs- en persoonskenmerken, om rekening te houden met het feit dat vrouwelijke zelfstandigen bijvoorbeeld vaker actief zijn in sectoren met een lagere behoefte aan externe financiering, zoals de dienstverlening.

Bereik van overheidsinstrumenten

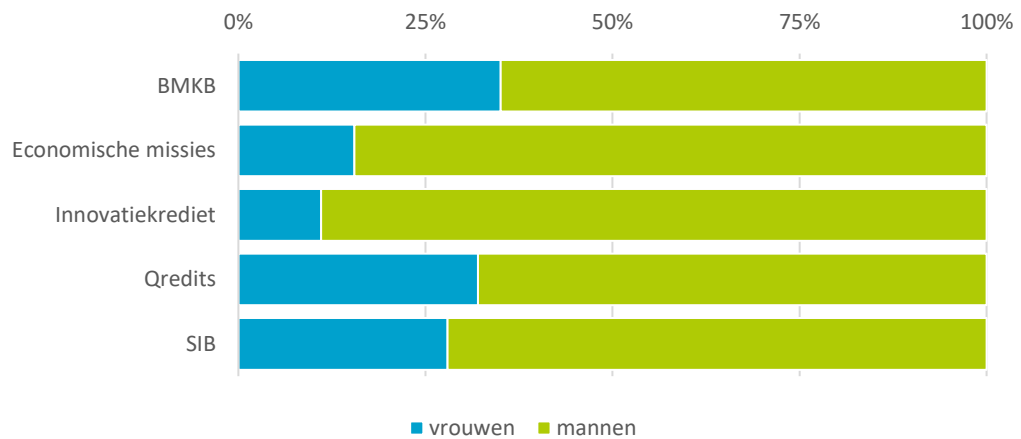
De overheid zet verschillende instrumenten in om het ondernemerschap in binnen- en buitenland te stimuleren. De bedrijven die gebruik maken van die instrumenten kunnen in verschillende mate van mannelijke of vrouwelijke zelfstandigen zijn. De geslachtsverdeling van de zelfstandigen achter die bedrijven is in beeld gebracht. De manier waarop dit is gedaan, en de betreffende periode per instrument, staan beschreven in de technische toelichting.

De instrumenten waarvoor de geslachtsverdeling in beeld is gebracht, maken slechts een deel uit van de middelen die de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Buitenlandse Zaken (BuZa) inzetten om ondernemerschap te stimuleren. De Borgstelling Mkb-Kredieten (BMKB) vergroot het onderpand en daarmee ook de financierbaarheid van een onderneming. De economische missies zijn gericht op het stimuleren van een internationaal netwerk, kennisuitwisseling en het vergroten van naamsbekendheid. Het Innovatiekrediet is gericht op de ontwikkeling van veelbelovende en uitdagende innovaties met een uitstekend marktperspectief. Qredits is een stichting die microkredieten verstrekt aan startende ondernemers en kleine bedrijven. De Starters International Business (SIB) regeling helpt bedrijven die de stap willen

maken naar buitenlandse markten met vouchers en een financiële bijdrage. Voor deze genderscan zijn nog twee andere financieringsinstrumenten in beeld gebracht: de SEED Capital regeling en Vroegefasefinanciering. De aantallen deelnemers na de vereiste bewerkingen zijn te klein om te rapporteren. Zie de technische toelichting voor meer detail en een overzicht van de jaartallen waar de cijfers per instrument betrekking op hebben.

Voor alle vijf de instrumenten geldt dat vrouwelijke zelfstandigen of deelnemers in de minderheid zijn. Dit beeld ligt in het verlengde van het beeld dat geschetst is aan het begin van de notitie, namelijk dat vrouwen minder vaak dan mannen actief zijn als zelfstandigen. Het gaat bovendien om pure tellingen, waarbij niet is gecorrigeerd voor structuurkenmerken van de bedrijven zoals de bedrijfstak. Een hoog aandeel mannelijke zelfstandigen kan dus ook een bijkomstigheid zijn van instrumenten die vooral worden gebruikt door ondernemingen in bedrijfstakken of -fases waar mannen vaker actief zijn.

Figuur 11. Instrumentgebruik naar geslacht van de zelfstandige, 2011-2019

Bronnen:

BMKB en Innovatiekrediet: maatwerk op basis van gegevens van het ministerie van EZK en RVO.nl;

Economische missies: gegevens geleverd door het ministerie van BuZa en RVO.nl;

Qredits: Qredits rapport microkrediet, d.d. 15 mei 2015;

SIB: [CBS \(2020\) - SIB-gebruikers: bereik en prestaties, een beschrijvende analyse](#);

NB. Bij de missies heeft de geslachtsverdeling betrekking op de personen die deelnamen aan de missie. Bij Qredits gaat het om aanvragers van microkrediet.

Voor de BMKB kon op basis van het aantal waarnemingen en de beschikbare data ook een verbijzondering naar jaar en bedrijfstak gemaakt worden. In de periode 2012-2018 schommelt het aandeel vrouwelijke zelfstandigen achter bedrijven die gebruik maken van het instrument tussen de 32 en 37 procent, zonder zichtbaar patroon. In alle bedrijfstakken is het aandeel vrouwen kleiner dan het aandeel mannen, met uitzondering van de gezondheidszorg en de overige dienstverlening. In die sectoren is ongeveer zeven op de tien bedrijven die de BMKB gebruiken van vrouwelijke zelfstandigen. Dit aandeel vrouwen is het laagst in de bouwnijverheid, informatie en communicatie en in de financiële dienstverlening: steeds ongeveer 15 procent.

Technische toelichting

Zelfstandigen of ondernemers?

De termen zelfstandige en ondernemer worden over het algemeen veelal door elkaar gebruikt. Feitelijk is de ondernemer echter een deelverzameling van de zelfstandigen, namelijk alleen de zelfstandigen die een bedrijf hebben. Deze zelfstandigen met een bedrijf ofwel ondernemers zijn de zelfstandig ondernemers (bij de Belastingdienst ook wel de winstaangevers genoemd) en de directeuren-grotaandeelhouders (dga's).

Daarnaast zijn er ook nog twee groepen zelfstandigen die geen eigen bedrijf hebben en daarom niet tot de ondernemers gerekend worden. Dit zijn de meewerkende gezinsleden en de overige zelfstandigen. Deze laatste groep wordt soms ook wel freelancers of resultaatgenieters genoemd. Deze laatste groep doet aangifte inkomstenbelasting over resultaat uit overige arbeid (anders dan loon of winst).

Zie voor meer achtergrondinformatie: [Wat zijn zzp'ers?](#)

Verschillende bronnen, verschillende uitkomsten

In deze notitie worden gegevens uit twee verschillende bronnen gebruikt, namelijk de EBB en de IIV. Beiden hanteren dezelfde definitie van de zelfstandige. Omdat de twee bronnen een ander doel dienen, is de operationalisering van deze definitie echter niet hetzelfde. Dit leidt tot andere totaalcijfers.

De EBB heeft als doel om de arbeidspositie van de bevolking in kaart te brengen. Dit is een indeling in de werkzame, werkloze en niet-beroepsbevolking, waarbij de werkzame beroepsbevolking weer verbijzonderd wordt naar werknemers en zelfstandigen. Iedereen die werkzaam is, is op basis van de hoofdbaan (waarin de meeste uren gewerkt worden) een werknemer of een zelfstandige. De IIV heeft als doel de inkomenspositie van de bevolking in kaart te brengen. Hierbij wordt een indeling naar sociaaleconomische positie gemaakt waarbij iedereen op basis van het hoofdkomen, indien er sprake is van meerdere soorten inkomen, wordt ingedeeld in werknemer, zelfstandige, pensioenontvanger, uitkeringsontvanger, student of iemand zonder inkomen.

Verschillen tussen cijfers over zelfstandigen van beide bronnen kunnen optreden wanneer het zwaartepunt anders ligt. Denk bijvoorbeeld aan iemand die werkzaam is als zelfstandige, maar ook al inkomen uit pensioen ontvangt dat hoger ligt dan het zelfstandige inkomen.

Zie voor meer achtergrondinformatie: [Werknemers en zelfstandigen: overeenkomsten en verschillen tussen CBS-cijfers](#)

Inkomens van zelfstandigen

Het inkomen is een jaargegeven. Een persoon kan in een jaar meerdere inkomensbronnen hebben. De in deze notitie opgenomen cijfers hebben betrekking op zelfstandigen van wie het inkomen verdiend als zelfstandige het belangrijkste inkomen in het jaar is. De inkomens van zelfstandigen kunnen behoorlijk fluctueren en incidenteel zelfs negatief zijn. De verdeling van het inkomen binnen de groep zelfstandigen is scheef waarmee het doorsnee inkomen (de mediaan) een betere maatstaf is dan het gemiddelde.

Het inkomen van de zelfstandig ondernemer bestaat uit winst uit onderneming, de directeur-grotoaandeelhouder is in loondienst van zijn eigen bv, het meewerkend gezinslid ontvangt eventueel een arbeidsbeloning en de overige zelfstandige verdient de kost met resultaat uit overige werkzaamheden, bijvoorbeeld als freelancer. Dit zijn de bruto bedragen.

Instrumentgebruik naar geslacht

Om tot een geslachtsverdeling van het instrumentgebruik te komen, zijn diverse methoden gebruikt die verschillen per instrument. Voor economische missies zijn gegevens aangeleverd door RVO.nl. Voor de SIB zijn gegevens overgenomen uit een bestaand onderzoek. Voor de BMKB, het Innovatiekrediet, de SEED Capital regeling en de VFF zijn microdata van deze instrumenten gebruikt die eerder door het CBS aan het Algemeen Bedrijven Register (ABR) gekoppeld zijn.

De kolom met juridische eenheden telt het aantal bedrijven in de administratie van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) dat deze instrumenten uitvoert. De kolom met bedrijfseenheden vertaalt deze naar de eenheden die in bedrijfsstatistieken van het CBS gebruikt worden. Eén bedrijfseenheid kan uit meerdere juridische eenheden bestaan en een juridische eenheid wordt pas een bedrijfseenheid als deze economisch actief is. Als voor een bedrijf een zelfstandige ondernemer of dga geïdentificeerd kan worden, is de ondernemer bekend. Niet voor ieder bedrijf kan eenduidig een ondernemer aangewezen worden, zeker naarmate bedrijven groter worden. Als er meerdere ondernemers bij een bedrijf horen is het geslacht bepaald op basis van de meerderheid.

Als een bepaald onderscheid niet is gemaakt, is een cel leeggelaten. Als een uitsplitsing naar geslacht niet gemaakt kon worden omdat het aantal waarnemingen te klein is, is een punt gezet.

Tabel 2. Instrumentgebruik naar geslacht, 2011-2019*

	juridische eenheden	bedrijfs-eenheden	ondernemer bekend	vrouwen	mannen
	<i>aantal</i>			<i>aandeel</i>	
BMKB (2012-2018)	19 150	16 500	12 800	35%	65%
Economische missies** (2012-2019)	5 640	.	.	16%	84%
Innovatiekrediet (2011-2017)	670	560	150	11%	90%
Qredits*** (2009-2019)	20 3210	.	.	32%	68%
SEED Capital (2011-2017)	240	220	50	.	.
SIB (2012-2018)	.	6 750	.	28%	72%
VFF (2014-2017)	230	170	90	.	.

Bronnen:

BMKB, Innovatiekrediet, SEED en VFF: maatwerk op basis van gegevens van het ministerie van EZK en RVO.nl; Economische missies: gegevens geleverd door het ministerie van BuZa en RVO.nl;

Qredits: Qredits rapport microkrediet, d.d. 15 mei 2015;

SIB: [CBS \(2020\) - SIB-gebruikers: bereik en prestaties, een beschrijvende analyse](#);

* De geslachtsverdeling in deze tabel komt uit een telling van het aantal vrouwen en mannen zonder te corrigeren voor kenmerken van de bedrijven. Instrumenten die gericht zijn op sectoren waar meer mannelijke dan vrouwelijke ondernemers actief zijn, zullen dus ook om die reden een hoger aandeel mannen kennen;

** Bij deze gegevens is de geslachtsverdeling van de personen die deelnamen aan de missie gebruikt.

*** De cijfers hebben betrekking op aanvragers van microkrediet.